

УДК 811.111'373

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/32.214479>**Ірина ГАВРИЛОВА,***orcid.org/0000-0003-2322-8051**старший викладач кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»
(Харків, Україна) havrylovairyna@gmail.com*

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ З НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИМ КОМПОНЕНТОМ

Фразеологія як ключовий аспект сфери мовної діяльності людини є цінним лінгвістичним спадком, в якому суспільство ідентифікує своє національне самоусвідомлення. Зосереджуючи увагу на мовному та духовному надбанні як окремого індивіду, так і всієї мовної спільноти, мова вміщує в собі фрагменти історії, культури, світогляду, релігії, що передаються з покоління в покоління та репрезентує національний характер народу крізь призму художньо-зображальних засобів мови. Мета дослідження полягає у встановленні національно-культурної своєрідності фразеологічних одиниць німецької мови, що відображають назви грошових одиниць на основі методів спостереження, порівняння, аналізу та функціонального методів.

Фразеологічні одиниці з національно-культурним компонентом висвітлюють зв'язок своєрідності фразеологізмів з особливостями світобачення носіїв мови.

Світ фразеології сучасної німецької мови є багатограним, і кожен аспект його дослідження заслуговує на належну увагу. Саме фразеологічний код є елементом матеріальної культури, в якому найбільше збережені традиційні риси та уявлення народу про свою національну специфіку, і водночас він легше й швидше інших кодів піддається запозиченню, варіаціям, модифікаціям та інноваціям. Залежно від ознак фразеологічної одиниці пропонуються різні типи класифікацій фразеологічного фонду німецької мови. В останні десятиліття лінгвісти дедалі частіше досліджують фразеологічні одиниці з національно-культурної точки зору. Такі праці допомагають проаналізувати різноманітні системні зв'язки в мові, а також виявити загальні та специфічні характеристики національних особливостей. У статті було опрацьовано фразеологічні одиниці німецької мови, що містять позначення для поняття «гроші» *Geld*. У німецькій мові представлена велика кількість фразеологічних одиниць, які відображають назви грошових одиниць, що існували в різні історичні періоди. Найпоширенішими стрижневими компонентами фразеологізмів є *der Pfennig, der Groschen, der Heller, der Batze, die Mark*.

З точки зору семантичної структури фразеологізми поділяються на повністю, частково або неідіоматичні звороти. У результаті цього дослідження було встановлено, що у пласті фразеологічних одиниць із компонентом назви грошових одиниць найчисленнішими є фразеологічні зрощення та єдності, в той час як фразеологічні сполучення продемонстрували найнижчий рівень творення.

Ключові слова: ідіоматичність, стійкі вирази, семантична двоплановість, парні сполучення, компаративні фразеологічні одиниці.

Iryna HAVRYLOVA,*orcid.org/0000-0003-2322-8051**Senior Lecturer at the Business Foreign Language and Translation Department
National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"
(Kharkiv, Ukraine) havrylovairyna@gmail.com*

GERMAN PHRASEOLOGIES WITH THE COMPONENT OF NAMES OF MONETARY UNITS

Phraseology is a key aspect of human language activity where society can identify its national self-awareness. The language is focusing on the linguistic and spiritual heritage of both the individual and the entire community. It contains fragments of history, culture, religion, that will be transmitted from generation to generation and represent the national character of the people through the prism of artistic and pictorial means of language.

The purpose is to establish the national and cultural identity of phraseological units of German language, which reflect the names of monetary units. The methods of observation, comparison, analysis and functional method are employed.

The world of phraseology in modern German is multifaceted, and every aspect of its study deserves due attention. The phraseological code is the element of material culture in which the traditional features and ideas of the people about their national specificity are most preserved, and, at the same time, it is easier and faster to borrow, to modify and to innovate it than other codes. Depending on the characteristics of the phraseological unit there are different types of classifications of the phraseologisms in German language.

In recent decades, linguists have increasingly researched phraseological units from a national-cultural point of view. Such works help to analyze various systemic connections in language, as well as to identify general and specific characteristics of national features.

*There are many of phraseological units presented in German language that reflect the names of monetary units that existed in different historical periods. The most common core components of phraseology are *der Pfennig, der Groschen, der Heller*.*

Considering the semantic structure phraseological units are divided into completely, partially or non-idiomatic inversions. As a result of this study, it was found that in the layer of phraseological units with the component of the name of monetary units, phraseological merging and unity are the most numerous. Finally we came to the conclusion that the connection between language and culture is most clearly traced in phraseology, it helps to make a step towards further development of intercultural competence.

Key words: *idiomaticity, stable expressions, semantic dichotomy, paired combinations, comparative phraseological units.*

Постановка проблеми. Світ фразеології сучасної німецької мови є багатограним, кожен аспект його дослідження заслуговує на належну увагу. Актуальність роботи зумовлена важливістю вивчення мовних явищ, пов'язаних із культурою, специфічним національним світосприйняттям, і визначається потребою комплексного аналізу фразеологізмів із компонентом назви грошової одиниці як одного з найяскравіших вербальних засобів, історично зумовленої національно-культурної картини світу.

Аналіз досліджень. У процесі тривалого періоду становлення кожна мова створює своєрідну систему лексично стійких сполучень слів із метою використання їх для вираження почуттів, емоційних оцінок, характеристик об'єктів, предметів, явищ тощо. Такі цілісні конструкції отримали назву фразеологізмів. Фразеологія як лінгвістична дисципліна здавна привертала та продовжує привертати увагу багатьох вчених. Якщо всередині минулого століття питання про відокремлення фразеології від лексикографії, стилістики та синтаксису тільки постає, то нині завдяки плідним зусиллям таких вчених, як В. В. Виноградов, Б. А. Ларін, І. І. Чернишова та ін., фразеологію можна вважати новим розділом науки про мову зі своїм об'єктом вивчення, методами дослідження, проблемами в структурному, семантичному та функціональному аспектах.

Дослідження фразеології в німецькому мовознавстві бере свій початок із виходом у XVI–XVII ст. низки збірок німецькою та латинською мовами: Agricola, Johannes. Dreyhundert gemeiner Sprichwörter, der wir Deutschen uns. Hagenau, 1529; Frank, Sebastian. Sprichwörter. Frankfurt a. M., 1541; Tunnicius. Monosticha. Köln, 1513 hsg. Von Hoffman von Fallersleben. Die älteste deutsche Sprichwörtersammlung. Berlin, 1870 та ін.

Найвизначнішою працею першої половини XX століття є «Німецька фразеологія» Ф. Зейлера. У роботі автор спробував не тільки продемонструвати фразеологічне багатство німецької мови, але

й проаналізувати структуру та семантику таких розрядів фразеології, як прислів'я, приказки, парні сполуки слів, а також джерела їх походження.

Важливо, що деякі теоретичні положення праці залишаються актуальними і нині, зокрема, про диференціацію прислів'я, детальний аналіз його структури та характеристику властивих йому виражальних засобів (Мальцева, 1991: 21–22).

Значним здобутком німецької фразеології також став словник, виданий Е. Агріколою за участю Г. Гернера та Р. Кюфнер. Окрім загальноприйнятих питань про фразеологічні одиниці та їх класифікацію, головна спрямованість словника полягає в поясненні понять верхньої на нижньої межі фразеологізмів.

На особливу увагу заслуговує праця В. Фрідріха “Moderne deutsche Idiomatik”, яку вважають найбільшим досягненням сучасної німецької лексикографії. Варто зазначити прагнення автора відмежувати фразеологічні одиниці від інших стійких словосполучень. Інша характерна риса його роботи – найповніша лексикографічна фіксація фразеологічної полісемії та омонімії.

Помітний внесок у німецьке мовознавство зробила праця «Фразеологія сучасної німецької мови» В. Фляйшера, який основними критеріями фразеологічності виділяв лексикалізацію й ідіоматизацію. Однак він зазначав, що ці риси притаманні не всім фразеологізмам, деякі з них мають тенденцію до утворення вільних словосполучень (Фляйшер, 1991).

Таким чином, огляд літератури із фразеології свідчить про те, що питання вивчення фразеології перебуває упродовж останніх десятиліть у центрі уваги німецької філологічної науки.

Мета статті полягає у встановленні національно-культурної своєрідності фразеологічних одиниць німецької мови, що містять національно марковані одиниці та рівень їх семантичного злиття.

Виклад основного матеріалу. Термін «фразеологізм» є багатозначним. У ширшому розумінні він означає сукупність усіх видів стійких

словосполучень тієї чи іншої мови. У вузькому розумінні цей термін використовується лише для позначення тих стійких сполук слів, які характеризуються певною виразністю та емоційністю.

Значення фразеологізмів впритул наближене до метафори й належить до сфери аналогічного мислення, сфери творчого сприйняття. Вони виникають не так для образного називання об'єктів та явищ навколишньої дійсності, як для інтерпретування, оцінювання та вираження суб'єктивного ставлення щодо них. Саме це відрізняє фразеологізми від інших номінативних одиниць. На думку дослідників, інформація, що міститься в значенні фразеологічної одиниці, становить стислий текст, який розгортається завдяки когнітивним процесам, що здійснюються під час відтворення та сприйняття фразеологічних одиниць (Гудков, Ковшова, 2007: 89).

Т. Шіппан у книзі «Лексикологія сучасної німецької мови» дає власне визначення фразеологізму. На її думку, фразеологізм – це єдність двох чи більше слів, що характеризується відтворюваністю, лексикалізацією та ідіоматичністю (Schirpan, 1992: 47). Отже, фразеологізм – це лексико-граматична єдність двох і більше нарізно оформлених компонентів, граматично організованих за моделлю словосполучення, яка має цілісне значення, в мові за традицією, автоматично (Скрипник, 1973: 11).

Одним з актуальних завдань фразеології як лінгвістичної науки є систематизація різноманітного фразеологічного матеріалу, опрацювання наукових підходів до його диференціації. Залежно від ознак фразеологічної одиниці запропоновано різні типи класифікацій фразеологічного фонду німецької мови.

Найвідомішою є семантична класифікація фразеологізмів, в основу якої покладено принцип співвідношення значення окремих компонентів і їх цілісного значення, яку вперше розробив французький мовознавець Ш. Баллі і доповнив російський мовознавець В. В. Виноградов.

За характером значення, що виникає в результаті взаємодії структури, сполучуваності та семантичного перетворення компонентного складу розрізняють фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення.

Підстави для перетворення словосполучення на фразеологічне зрощення досить різноманітні, серед яких велику роль відведено переосмисленню, втраті прямого значення компонентами фразеологічних одиниць, появі нового образу, емоційним й експресивним факторам. Це стійкі вирази, яким притаманна семантична неподіль-

ність та вмотивованість цілісного значення, зміст фразеологізму певною мірою зумовлений значеннями слів-компонентів: *große Augen machen – anstieren* – витріщатися; *keinen Finger krümmen – faul sein* – лінуватися.

Для фразеологічних єдностей характерна семантична двоплановість. Без наявності контексту не можна однозначно встановити семантику таких зворотів, бо такі словосполучення можуть уживатися як у прямому, так і в переносному значенні, тобто вони є омонімічними (Баллі, 1961: 245).

Під фразеологічними сполученнями прийнято розуміти фразеологізми, у складі яких всі лексичні компоненти, за винятком одного, виражають самостійні значення. Характерною особливістю фразеологічних сполучень є аналітичність, тобто словосполучення, що вжите в незв'язаному значенні, можна замінити синонімом: *zum Ausdruck bringen* – висловлювати; *in Frage kommen* – брати до уваги.

Відомий німецький дослідник у галузі фразеології В. Фляйшер пропонує різні способи систематизації німецького фразеологічного масиву. Деякі з них створені з урахуванням семантичного критерію, інші підкреслюють необхідність аналізу з погляду синтаксичної структури. Різні підходи до класифікації допомагають зрозуміти динаміку на гнучкість системи. У роботі “Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache” він поділяє фразеологізми за семантичним, синтаксичним, структурним та функціональним критеріями.

1. Номінативні фразеологізми.

До цієї групи належать фразові лексеми та номінативні стереотипи. Фразові лексеми – це лексичні одиниці, що використовують для позначення явищ, дії, стану. Здебільшого складаються або з нестійкої предикативної конструкції, або зі стійкої предикативної конструкції. Вони можуть бути як повністю, так і частково ідіоматичними, напр.: *sich in den Haaren liegen* – ворогувати, сваритися; *ein Schlag ins Wasser* – невдача; *das Bett hütten* – хворіти; *himmlische Geduld* – безмірне терпіння.

2. Комунікативні фразеологізми.

Особливість комунікативних фразеологізмів полягає в тому, що вони найчастіше функціонують як засіб вираження мовленнєвої інтенції мовця та його емоційного ставлення до певного предмета або явища. Ці одиниці мають структуру окремих речень або самостійних висловлювань і в межах семантичної структури поділяються на повністю, частково або неідіоматичні звороти, напр.:

Du kriegst die Motten! – ти з'їхав з глузду!; *Koste es, was es solle* – за всяку ціну; *nichts für ungut* – не ображайся; *abwarten und Tee trinken* – побачимо, що з того буде; *das kannst du mir glauben!* – мені ти можеш вірити.

Окрім поділу на номінативні та комунікативні фразеологізми, Фляйшер виділяє групу фразеологічних одиниць, що має назву «фразеологічні шаблони». Ця група складається із синтаксичних конструкцій, що мають нестійке лексичне наповнення, але володіють деякою синтаксичною ідіоматичністю. Найчастіше такі фразеологізми використовуються з метою посилення значення висловлювання: *Sicher ist sicher* – обережність передусім; *Kopf an Kopf* – щільно (Чернышова, 1970: 128–139).

Щодо граматичних особливостей фразеологічних єдностей, то це переважно словосполучення, які І. І. Чернышова поділяє на два різновиди, кожен з яких має твердо фіксовану структуру. Такими фразеологізмами є *парні сполучення* та *компаративні фразеологічні одиниці*.

Парними сполученнями називають фразеологізми із цілісним значенням, утворені внаслідок семантичного перетворення сурядного поєднання двох граматично рівноправних слів та з'єднані за допомогою сполучника *und, oder* або *weder... noch: unter Dach und Fach bringen* – довести якусь справу до кінця.

Компаративними фразеологізмами І. І. Чернышова називає стійкі сполуки слів, відмінність яких полягає в порівнянні елементів, з яких вони складаються: *sich benehmen wie die Axt im Walde* – поводитися невіжливо, грубо.

До класу *фразеологічних висловів* входять одиниці, що за своєю граматичною структурою, як правило, нагадують предикативні сполучення слів і речень. Відповідно до комунікативного критерію розрізняють:

1) загальноживані прислів'я:

Die Augen sind größer als der Magen – очі завидючі, а руки загребуші;

2) приказки на зразок: *Stein und Bein frieren* – хапати дрижаки.

До *фразеологічних сполучень* І. І. Чернышова зараховує одиниці, що виникли внаслідок єдиного поєднання єдиного семантично перетвореного компонента. Типовою ознакою таких зворотів є збереження семантичної відокремленості складових частин фразеологізму, напр.: *das gelbe Fieber* – тропічна хвороба (Чернышова, 1970: 111–112).

Матеріалом представленого дослідження слугує корпус із 70 фразеологізмів німецької мови

з певним культурним компонентом, вилучених шляхом суцільної вибірки з фразеологічних словників “Duden 11 – Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten” та “Lexicon der sprichwörtlichen Redensarten” Röhlich I. Було виявлено, що найчисельніші групи пов'язані з:

1) особливостями природно-географічного середовища Німеччини.

Як відомо, географічний фактор відіграє велике значення, оскільки він у лексичному складі містить цінний краєзнавчий матеріал, який інформує про особливості рослинного та тваринного світу, явища природи, ландшафт.

Найбільш поширеними деревами вважалися дуб, граб, ліщина. Наприклад, образ дуба, що втілює образ сили та могутності, слугував основою для створення великої кількості фразеологізмів. Найвідомішими з них є *stark wie eine Eiche sein* – бути сильним, як дуб та *von einem Streiche fällt keine Eiche* – печені голуби не летять догуби (Левицький, 2014: 29–31).

Що стосується ліщини, то вона здавна вважалася символом сили та родючості. У народних повір'ях зарості ліщини символізували місце, де народжуються діти. Ця особливість знаходить своє відображення у фразеологічній одиниці *in die Haseln gehen* – піти на побачення з дівчиною.

Особливе місце у формуванні фразеологічних одиниць німецької мови посідають назви злакових та городніх культур. У північній частині Німеччини провідною злаковою культурою була пшениця, вирощування якої вважалося досить тяжкою працею. Тому гарний врожай пшениці означав великий успіх. Фразеологізм *jmds. Wiezenblüht* вживається тоді, коли ми наголошуємо, що в людини все добре, її супроводжують успіх та удача.

Інтенсивне вирощування капусти відіграє значну роль не тільки в розвитку сільського господарства, але й у процесі фразотворення. Наприклад, *den alten Kohl wieder aufwärmen* – починати спочатку; *unser Kohl schmeckt wohl* – усяк кулик до свого болота звик; *Kohl reden* – говорити нісенітницю.

Походження багатьох фразеологізмів також тісно пов'язане з назвами тварин та їх поведінкою. На відміну від української мовної картини світу, де зайці вважаються лякливими тваринами, в німецькій мові фразеологізми зі стрижневим словом *Hase* підкреслюють мудрість та досвід. Про це свідчать такі фразеологізми, як *ein alter Hase* – знавець своєї справи, *wissen, wie der Hase läuft* – знатися на чомусь;

2) відомими подіями з історії країни.

У кожній мові є стійкі словосполучення та вирази, які висвітлюють історичні події певного народу. Розглянемо фразеологічні одиниці історичного походження в хронологічному порядку.

Das kommt mir Spanisch vor – щось є підозрілим для когось.

Цей фразеологізм виник за часів імператора Римської Імперії Карла V. Під час правління він ввів іспанські закони та традиції, що здавалися німцям дивними та незрозумілими.

Ein alter Zopf – пережиток минулого, застарілий звичай. Відомий вислів нагадує про період з історії, коли прусський король Фрідріх Вільгельм I запровадив в армії обов'язкову чоловічу зачіску з косичкою. Під впливом Французької революції це правило було скасовано.

Rangehen wie Blüher – діяти рішуче. Цей вислів також має історичне підґрунтя. Мова йде про Блюхера, який був прусським фельдмаршалом за часів війни проти Наполеона. Атакуючи супротивника першим, він відзначився неабиякою рішучістю та хоробрістю. Фразеологізм вважається досить поширеним, адже образ, що ліг в основу сталого виразу, продовжує жити у свідомості німецького народу (Ольшанський, 2005: 72);

3) традиціями, прикметами, легендами.

Певна кількість фразеологізмів зобов'язана своїм походженням давнім традиціям, легендам та обрядам. Здебільшого саме обізнаність на них дає змогу конкретизувати та доповнити зміст фразеологізмів.

Einen Korb bekommen – відмовити комусь у чомусь. Цей вислів пов'язаний зі старою традицією, що інформує про найпоширеніший спосіб відмови нареченим. Відповідно до старого звичаю, якщо молода дівчина бажала відмовити нареченому, вона спускала з вікна кошик із ненадійним дном із метою, аби молодий хлопчина не зміг піднятися до дівчини.

Mir ist ein Hase über den Weh gelaufen – мені сьогодні не щастить. В основу фразеологізму покладено народну прикмету: якщо ви вранці випадково побачили зайця, така зустріч обов'язково обіцяє неприємності;

4) назвами грошових одиниць.

Найдавнішою розмінною монетою, яка з'явилася в обігу на початку X ст., вважають *Pfennig*. Назва походить від латинського слова *rappus*, що в перекладі українською мовою означає «відрізок тканини». На той час тканину використовували не тільки для того, щоб шити одяг, але й як спосіб оплати. З огляду на те, що *Pfennig* є найменшою монетою, стає зрозумілим значення

фразеологізму *jeden Pfennig umdrehen*. Фразеологізм характеризує німецький народ як дуже заощадливий і використовується в значенні *бути економним*, дослівно – *берегти кожний пфеніг*.

Водночас назву цієї монети також виявлено у фразеологізмах, які мають дещо негативне значення та продемонструють надмірну заощадливість. Яскравим прикладом є фразеологізм *auf den Pfennig sehen*, що означає *цінувати гроші та не витратити їх на марні речі*.

На зміну пфенігу приходять срібна монета, що має назву *der Groschen*. Спочатку монета мала попит у багатьох країнах. Але з погіршенням якості металу вона швидко вийшла з обігу, окрім Німеччини. На основі етимологічного аналізу встановлено, що *Groschen* є назвою з народу. Початкова назва монети мала форму *grosse*, яка заснована на запозиченні з латинської мови слова *grossus*, що своєю чергою означає *товстий*. Тому значення *Groschen* можна трактувати як '*Dickpfennig*'.

Назва монети трапляється у складі багатьох фразеологізмів. Але важливо зауважити, що попри те, що *der Grosche* дрібною монетою, вона символізує доволі велику суму грошей. Підтвердженням цього є фразеологізми *einen schönen Groschen verdienen, bei Groschen sein*, що означають *заробляти великі гроші та мати багато грошей* відповідно.

Назва грошової одиниці *Heller* походить від назви міста, де її почали виготовляти, – Schwäbisch-Hall. Хоча в Німеччині *Heller* використовували порівняно нетривалий час, на території Австрії та Чехословаччини вона проіснувала до 1942 р.

Назва монети дала початок таким відомим фразеологізмам, як *keinen Heller haben* – *не мати грошей, жити в злиднях, auf Heller und Pfennig – повністю розрахуватися*.

Der Batzen – назва ще однієї відомої старовинної срібної монети. Назва грошової одиниці утворилася внаслідок метафоричного перенесення. У прямому значенні слово *batzen* означає *груда з м'якого матеріалу, що не має певної форми*. Підставою для метафоричного перенесення стала саме товщина монети. Фразеологізм може вживатися при позначенні як великої, так і незначної суми грошей. Наприклад, вислів *es ist ein guter Batzen, der einen Gulden erspart* – *гріш копи стереже, ein guter Batzen* – *значна сума грошей*.

Введення 1990 року єдиної грошової системи по всій території Німеччини, в результаті якої затверджено нову назву валюти – *die Mark*, стало поштовхом для утворення великої кількості фразеологізмів. Найвідомішими є *auf jede Mark*

sehen – ошадливо витратити гроші та *es geht einem durch Mark und Pfennig* – дошкуляти комусь (6).

Усі перелічені номінації утворюють загальне, родове поняття для позначення грошей – *das Geld*. Лексичний склад мови постійно поповнюється відповідними фразеологічними одиницями, про що свідчить утворення нових синонімічних рядів та виникнення більш експресивних варіантів загальноживаних фразеологічних висловів. Увесь лексичний матеріал зі стрижневим компонентом *das Geld*, що був опрацьований у процесі дослідження, можна умовно поділити на такі тематичні групи: фразеологізми, що мають значення *заробляти гроші*, напр.: *Geld machen, Geld bei etw. Herausschlagen*, та фразеологізми, що позначають поняття *мати багато грошей, бути заможним*: *im Geld schwimmen, zu Geld kommen, das Geld in vollen Scheffeln einheimen*; вислови зі

значенням *витратити гроші*: *Geld unterschlagen, mit dem Geld um sich werfen, j-m rinnt das Geld durch die Finger*.

Фразеологізм – це багатоаспектна одиниця, цікаво відстежити й пояснити історію виникнення та його значення.

Висновки. У процесі лінгвостилістичного аналізу було виокремлено низку класифікаційних схем, розроблених на основі дослідження різних ознак фразеологічних одиниць та дотримання семантичного, граматичного, генетичного принципів. Фразеологізми являють собою багатоаспектні одиниці, в роботі була спроба відстежити й пояснити історію виникнення та значення певних прикладів. Зрештою, найбільшою продуктивністю позначилися тематичні розряди, пов'язані з особливостями географічного розташування Німеччини, фактами та подіями з історії, традиціями та назвами грошових одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балли Ш. Французская стилистика / Перевод К. А. Долинина. Москва : Изд-во иностранной литературы, 1961. 394 с.
2. Виноградов В. В. Лексикология и лексикография: Избранные труды. Москва : Наука, 1977. 312 с.
3. Гавриль В. І. Німецько-український фразеологічний словник. Київ : Радянська школа, 1981. Том 1. 416 с.
4. Гавриль В. І. Німецько-український фразеологічний словник. Київ : Радянська школа, 1981. Том 2. 382 с.
5. Гудков Д. Б., Ковшова М.Л. Телесный код русской культуры: Материалы к словарю. Москва, 2007.
6. Денежная система Германии. URL: <http://www.grandars.ru/student/finansy/denezhnaya-sistema-germanii.html>
7. Добровольский Д. О. Беседы о немецком слове: Studien zur deutschen Lexik. Москва : Языки славянской культуры, 2014. 744 с.
8. Жуков В. П. Русская фразеология. Москва : Высшая школа, 1986. 310 с.
9. Касландзия В. А. Синонимия в немецкой фразеологии: Справочник. Москва : Высшая школа, 1990. 190 с.
10. Кияк Т. Р. Теорія і практика перекладу (німецька мова) : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
11. Левицький В. В. Лексикологія німецької мови: посібник з німецької мови. Вінниця : Нова книга, 2014. 391 с.
12. Мальцева Д. Г. Страноведение через фразеологизмы. Пособие по немецкому языку. Москва : Высшая школа, 1991. 173 с.
13. Німецько-український фразеологічний словник / ред.-упоряд. К. І. Мізін. Вінниця : Нова книга, 2005. 304 с.
14. Ольшанский И. Г. Лексикология. Современный немецкий язык : учебник. Москва : Академия, 2005. 416 с.
15. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови : монографія. Київ : «Наукова думка», 1973. 270с.
16. Сарапулова А. В. Из истории фразеологических оборотов в немецком языке. *Иностранные языки в школе*. 2006. № 2. С. 72–73.
17. Сучасна українська літературна мова: лексика і фразеологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1973. 439 с.
18. Фразеологія: знакові величини. Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов / Я. А. Баран, М. І. Зимозря, О. М. Білоус, І. М. Зимозря]. Вінниця : Нова Книга, 2008. 256 с.
19. Чернышева И. И. Фразеология современного немецкого языка. Москва : Высшая школа, 1970. 187 с.
20. Duden: Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten. (Тлумачний словник Дуден: ідіоми та прислів'я). Band 11. Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich: Dudenverlag, 1998. 864 S.
21. Fleischer, W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. 2. Durchges. und erg. Aufl. Tübingen : Niemeyer, 1997. 231 s.
22. Schippan Thea. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. (лексикологія сучасної німецької мови). Tübingen, 1992. 310 s.
23. Stepanova M. D. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache: (Лексикологія сучасного німецького мови) : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Академия, 2003. 252 с.

REFERENCES

1. Balli Sh. Frantsuzskaia Stylystyka / Perevod K. A. Dolinina. [French stilistics]. M.: Yzd-vo Ynostranoi Lyteratury. 1961. 394 p.
2. Vynohradov V. V. Leksykologhiia i leksykohrafiia: Yzbrannye trudy [Lexicology and lexicography: Selected works]. M.: Nauka, 1977. 312 p. [in Russian].
3. Havrys V. I. Nimetsko-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk [German-Ukrainian phraseological dictionary]. K.: Radianska shkola, 1981. Tom 1. 416 p.
4. Havrys V. I. Nimetsko-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk [German-Ukrainian phraseological dictionary]. K.: Radianska shkola, 1981. Tom 2. 382 p.
5. Hudkov D. B., Kovshova M. L. Telesnyi kod russkoi kultury: Materyaly k slovaniu. [The body code of Russian culture. Materials for the dictionary] M., 2007.
6. Denezhnaia systema Hermanyy [The monetary system of Germany] URL: <http://www.grandars.ru/student/finansy/denezhnaya-sistema-germanii.html> [in Russian].
7. Dobrovolskyi D. O. Besedy o nemetskom slove [Conversations about the German word]: Studien zur deutschen Lexik. M.: Yazyky slavianskoi kultury, 2014. 744 p. [in Russian].
8. Zhukov V. P. Russkaia frazeolohiia [Russian phraseology]. M.: Vysshaia shkola, 1986. 310 p. [in Russian].
9. Kaslandziia V. A. Synonymiia v nemetskoi frazeolohii [Synonymy in German phraseology]: Spravochnyk. M.: Vysshaiashkola, 1990. 190 p. [in Russian].
10. Kyiak T. R. Teoriia ta praktyka perekladu (nimetska mova) [Theory and practice of translation (German)]: pidruchnyk dlia studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv. Vinnytsia: Nova knyha, 2006. 592 p.
11. Levytskyi V. V. Leksykologhiia nimetskoi movy [Lexicology of the German language]: posibnyk z nimetskoi movy. Vinnytsia: Novaknyha, 2014. 391 p.
12. Maltseva D. G. Stranovedenye cherez frazeolohyzy [Geography through phraseology]. Posobye po nemetskomu yazyku. M.: Vysshaia shkola, 1991. 173 p. [in Russian].
13. Nimetsko-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk [German-Ukrainian phraseological dictionary]. Vinnytsia: Nova knyha, 2005. 304 p.
14. Olshanskyi I. G. Leksykologhiia. Sovremennyi nemetskyi yazyk [Lexicology. Modern German]: uchebnyk. M.: Akademyia, 2005. 416 p.
15. Sarapulova A. V. Iz Istoryi frazeolohichnykh oborotov v nemetskom yazyke [From the history of phraseological units in German]. Inostrannye yazyki v shkole, 2006. № 2. Pp. 72–73
16. Skrypnyk L. H. Frazeolohiia ukrainskoi movy: monohrafiia. Kyiv: Naukova dumka, 1973.
17. Frazeolohiia: znakovi velychyny [Phraseology: symbolic quantities]. Navchalnyi posibnyk dlia studentov fakultetiv inozemnykh mov. / Ia. A. Baran, M. I. Zymozria, O. M. Bilous, I. M. Zymozria. Vinnytsia: Nova knyha, 2008. 256 p.
18. Chernysheva I. I. Frazeolohiia sovremennoho nemetskoho yazyka [Phraseology of modern German]. M.: Vysshaia shkola, 1970. 187 S.
19. Duden: Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten. Band 11. Mannheim-Leipzig-Wien-Zürich: Dudenverlag, 1998. 864 S. [in German].
20. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. L., 1976. 250 S. [in German].
21. Röhrich I. Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten: in 5 Bd. Herder, Freiburg, Basel, Wien, 1995. 1910 S. [in German].
22. Schippan Thea. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen, 1992. 310 S. [in German].
23. Stepanova M. D. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. M.: Akademyia, 2003. 252 S. [in German].